

Oponentský posudek na bakalářskou práci Heleny Kaplanové

Reprodukční chování obyvatel Evropské Unie po roce 1990

Předkládaná bakalářská práce má rozsah 52 stran a tvrzení v textu jsou průběžně dokumentována grafy a tabulkami. Úvod (autorkou označený v textu jako kap. 1) je poměrně nesourodý. Autorka se snažila do něj dát i informace, které jsou obvykle uváděny v metodické části a zdrojích dat. Tato část však v práci chybí a použité ukazatele jsou průběžně zmiňovány v příslušných kapitolách (více či méně přesně).

Ve druhé kapitole, věnované „velikosti populace a věkové struktuře“, je též řada nepřesností. Autorka tvrdí, že většina zemí má dosud kladný přirozený přírůstek, což není pravda. V roce 2006 mělo 9 ze sledovaných 27 zemí přirozený přírůstek záporný, u dalších pěti byl nulový. U tvrzení v posledním odstavci na straně 9 není uveden zdroj. Z dalších poznámek k této kapitole: mezi letopočet a číselný údaj je vhodné vložit text, termín populační stárnutí a uvádění indexů závislosti v % (str. 13) není obvyklé. Při charakteristice věkové struktury se nabízí grafické vyjádření formou věkové pyramidy, které v práci postrádám.

Třetí kapitola je věnována procesu porodnosti. Kromě obecných poznámek k textu (viz níže) a nepřesných definic hned v úvodu kapitoly postrádám použití ukazatele konečné plodnosti, a to především pro charakteristiku úrovně plodnosti generací žen, které již svoji reprodukci ukončily. Z dalších připomínek: u kapitoly 3.4 a grafu 3.7 není přesný název (jedná se o ženy). V podkapitole 3.7. autorka nepřesně tvrdí, že západní část EU zaujala v 60. letech liberální postoj k umělé potratovosti (viz např. situaci v zemích jižní Evropy, ale i Francie a Velká Británie přijaly potratový zákon až v 70. letech). Také nelze situaci v bývalých socialistických zemích zobecnit tvrzením, že „interrupce byly v podstatě jedinou formou kontroly porodnosti“ a že „počet interrupcí dlouho převyšoval počet narozených“.

Ve čtvrté kapitole autorka sleduje vývoj procesu úmrtnosti. V této kapitole autorka v podstatě konstatuje o kolik let se naděje dožití mužů či žen v jednotlivých částech Evropy zvýšila. Postrádám jakékoliv zařazení do širších souvislostí, případně pro pochopení současné situace stručnou a výstižnou charakteristiku vývoje úmrtnosti v předchozích letech.

Problematika formování a rozpadu rodin je zahrnuta do páté kapitoly. Kromě obecných poznámek zde bez vysvětlení autorka uvádí průměrný věk žen a mužů při prvním sňatku pro odlišné roky (pro ženy 1990, 1998, 2003, pro muže 1990 a 2000), v názvu grafu 5.8 je uveden rok 2002, v textu i v tabulce však hodnotí průměrný věk žen při narození prvního dítěte v roce 2003.

Šestá kapitola slibuje informace o populační politice v zemích EU, v podstatě je ale opsaná z tzv. Zelené knihy, i když zdroj je citován. V poslední sedmé kapitole autorka aplikovala shlukovou analýzu za použití vybraných demografických ukazatelů. Ani zde se však nevyhnula nepřesnostem technického charakteru: průměrný věk při prvním sňatku a průměrný věk při narození prvního dítěte je uváděn bez bližší specifikace (žen), poslední data jsou z roku 2002, přestože v jednotlivých kapitolách má aktuálnější údaje. Použití této metody se však jeví jako samoúčelné, neboť komentář k dosaženým výsledkům má rozsah půl stránky.

V závěru autorka shrnuje dosažené poznatky. V práci je uveden též seznam použité literatury, který však obsahuje především články českých autorů, publikovaných v časopise Demografie. Tyto práce jsou jistě podnětné, ale studium cizí literatury by určitě autorce přineslo řadu dalších podnětů při sepisování bakalářské práce. Není též obvyklé v seznamu použité literatury uvádět poznámky z přednášek, které navíc příslušný pedagog ani nevyučuje.

Autorka zvolila za téma své bakalářské práce značně rozsáhlou problematiku, pokud chceme postihnout změny reprodukčního chování v širších souvislostech a podmíněnostech. Obávám se však, že to se autorce nepodařilo. Text, který by měl charakterizovat vývojové trendy sledovaných procesů se omezuje na konstatování, zda hodnoty ukazatelů jsou vyšší či nižší. Stejnou formou jsou komentovány i příslušné grafy a tabulky (pokud jsou v textu zmíněny). Postrádám jakékoliv zařazení do širších souvislostí, vliv různých faktorů na úroveň procesů v západní a východní Evropě apod.

Obecné poznámky k textu:

Text je často neuspořádaný, chybí logické spojení vět a zřejmě vypadla občas slova, některé věty nezapadají do souvislostí. Též logická návaznost tvrzení v jednotlivých kapitolách je problematická. Navíc je v práci několik hrubých chyb. Řada uváděných dat je k různým rokům, aniž by bylo vysvětleno proč. Týká se to především aktuálních údajů, ale i dat z minulých let. Tyto nejasnosti a chyby jsou vyznačeny přímo v textu, neboť je nad rámec možností posudku je všechny zmínit.

V případě posuzované práce je třeba odlišit obsahovou a technickou stránku práce. Po obsahové stránce je sice možno autorce řadu věcí vytknout, resp. s některými tvrzeními nesouhlasit, ale v podstatě práce s určitými výhradami splňuje požadavky, kladené na bakalářskou práci. Domnívám se však, že autorka nevěnovala dostatečnou pozornost závěrečným úpravám práce. Bakalářská práce je součástí státní zkoušky a schválené dokumenty by měly mít proto odpovídající úroveň.

RNDr. Květa Kalibová, CSc.

10.6.2007

